

Koolipingist töötute ridadesse

Katre (20) müüb teist aastat suviti väikelinna turul riidekaupa. Külmemal ajal on tal seni õnnestunud tööd leida müüjana erinevates keldripoodides, mis üksteise järel uksed sulgevad. Korralikud kauplused nõuavad aga ametikooli tunnistust või häid kogemusi, mida ei ole tavakeskkooli lõpetanud neil ette näidata.

Eelmisel kevadel kooli lõpetanutest võttis end sügiseks tööhõiveametites töötuna arvele poolteist tuhat noort. Võrreldes 1995. aasta sügisega on noorte töötute arv kahe- või isegi kolmekordistunud pea kõigis maakondades, halvim on olukord Ida-Virumaal. Enim on arvele võetud töötuid üldharidusliku keskkooli lõpetanud, kõige vähem kõrgkooli diplomiga noori.

"Noorte tööpuudus ei paista Eestis veel teravalt silma, kuid ähvardab saada tõsiseks probleemiks, kui seda ei suudeta õigeaegse kutsenõustamise ja ametikoolide reformimisega ennetada," tõdeb Riigi Tööturuameti koolituspõunik Heiki Randma.

Välimus ei aita enam

Pärast üheksanda klassi lõpetamist otsustas Katre edasi õppida keskkoolis, kuigi tunnistusel olid enamasti "kolmed". Kolme keskkooliaastajooksul imet ei juhtunud. Ülikooli pürgimisel polnud mõtet, majandustehnikumis kukkus tüdruk juba esimesel sisseastumiseksamil läbi.

Haridusministeeriumi andmetel jätkas 1995./96. õppeaastal ligi 70 protsenti põhikooli lõpetajatest õpinguid keskkoolis, vaid 20 protsenti otsustas kutsekooli või kutsekeskkooli kasuks. Keskkooli lõpetanutest läks edasi ülikooli või kõrgkooli õppima vaid 30 protsenti, tehnikumi valis ligi seitse ja ametikooli veidi üle 10 protsendi noortest. Rohkem kui pooled 18-aastased sattusid aga kohe tööturule, taskus vaid keskkooli lõputunnistus.

1995. aastal läbiviidud tööjõu haridust käsitlev uuring tõi välja tõsiasja, et noored jätkavad õpinguid keskkoolis sooviga saada vaid üldharidust. Keskkooli astudes ei mõtle noorukid, mis saab neist edasi, kuigi teavad, et kõik ei pääse kõrgkooli. Keskkool näib olevat lihtsaim tee lapsepõlve pikendada ja otsustamist edasi lükata.

Paraku jääb üldisest keskkooli haridusest väheks, et end töökohaga kindlustada. Kutsekooli lõpetanud noored on uuringu andmetel tööturul paremal lähtepositsioonil kui nende keskkooli lõputunnistusega eakaaslased.

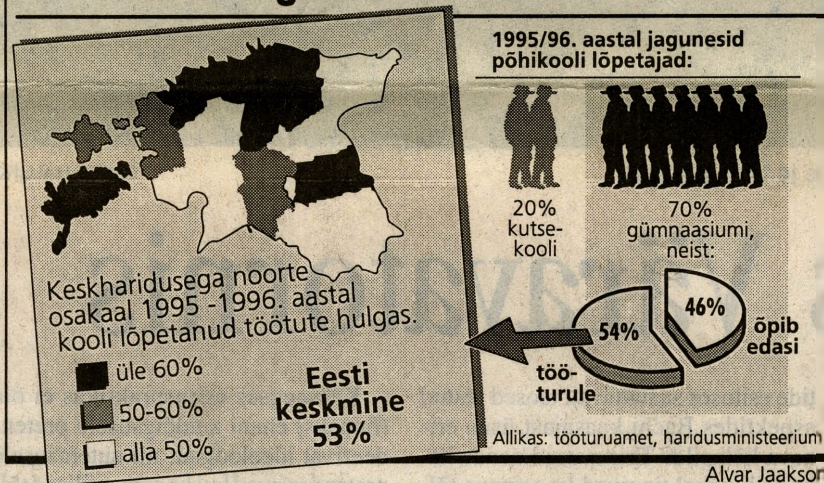
Poolteist tuhat noort tööhõiveametite töötute registris ei ole iseenesest kuigi halb näitaja. "Kui aga äsja kooli lõpetanute osakaal töötute seas aasta-aastalt kahekordistub, seisame peagi silmitsi tõsiste sotsiaalsete proble-

Hea kutsekooli lõpetanud on tööturul enamasti paremas seisus kui keskkooli lõputunnistusega eakaaslased.

MARKO MUMM

Keskharidusega töötud

medega," ennustab koolituspõunik Randma. Tema väitel läheb keskkooli lõputunnistuse ja ametioskusteta noortel aina raskemaks endale tööturul koht välja võidelda.

"Vaadake tööpakumiskulutusi," viitab Randma. "Ka sekretäridelt ja müüjameestelt nõutakse eelkõige kogemusi. See aeg, kus tööandja silmis andsid eeliseid üksnes noorus ja hea välimus, on möödas."

Kutsekool koolitas töötuks

Tööturukoolituse põunik kahtlustab, et ka kaitseväge rivi täitumise taga võib olla noorte varjatud tööpuudus. "Noormehe, kes ei pääse kõrgkooli ega leia ametioskuste puudumise tõttu kergesti tööd, näevad kaitseväge teenistuses võimalust millegagi tegeleda," arvab Randma.

Selles, et enamik noori eelistab ametioskustele üldist keskkooli haridust, on töö-

turukoolituspõuniku hinnangul süüdi kutsekoolide halb maine ja õpetuse kehv kvaliteet. "Mõned kutsekoolid tuleks kohe kinni panna, et nad ei raiskaks maksumaksja raha potentsiaalsete töötute koolitamiseks," leiab Randma. Ta toob näiteks Narva Energeetikute Kooli, mille moodunudkevadistest lõpetajatest enamik – 103 noort sattus kohalikus tööhõiveametis töötute nimekirja.

Haridusministeeriumi andmetel kulub kutsekooli ühe õppuri koolitamiseks aastas 14 000 krooni. Keskmiselt õpitakse ametikoolis kolm aastat, seega kulutab riik ühele inimesele kutsehariduse andmiseks keskel läbi 42 000 krooni. "Kui lõpetaja ei leia tööd, peab riik talle lisaks maksma töötut abiraha ja sotsiaaltoetusi ning tõenäoliselt kulutama veel suure summa, et ta ümber õpetada ja lõpuks ehk tööle rakendada," räägib Randma. "Kas pole see maksumaksja raha tuulde loopimine?"

Randma sõnul tuleks ka kaaluda, kas on ikka mõtet maksumaksja raha eest õpetada ametikoolides näiteks kodumajanduse eriala, mis annab vaid koduperenaise kutse. "Neid oskusi õpitakse kodus või huvialaringis," märgib koolituspõunik.

Randma ettepanekul peaks haridusministeerium koole hindama mitte lõpetajate, vaid tööle rakendunute arvu järgi. "Kui vähem kui pooled kevadel kutsekooli lõpetanutest leiavad sügiseks tööd, tuleks see õppeasutus kinni panna," leiab ta. Keskkooli võiks nõuniku meelest hinnata edasiõppijate hulga järgi.

"Iga kooli juhtkond peaks tajuma, et teenib nii või teisiti tööandjat," rõhustab Randma. "Õpetamise eesmärk on see, et inimesed saaksid tööle ja tuleksid elus toime."

Jalad olgu maas

Üheks hoovaks, millega noorte tööpuudust ennetada, oleks õigeaegne kutsenõustamine, mis suunaks põhikooli lõpetajaid kutsekooli või soovitaks keskkooli ajal mõnda ametit õppida. Randma sõnul on suure õppekombinaatide aeg küll möödas, kuid mõningaid ametioskusi võiks keskkooli õppureile siiski anda. Need aitaksid leida tööd, kui noor ei saa sisse kõrgkooli või tehnikumi.

"Selge see, et vanemad tahavad oma lapsele anda võimalikult head haridust, kuid jalad peavad siiski maas olema," nendib Randma. "Kutsekool pole ju suletud süsteem, sealt võib edasi minna tehnikumi, rakenduslikku kõrgkooli või ülikooli – ametioskused tagatisena kaasas."

PILLE LIIMAL